

Радни материјал за ученике 2.5

Универзална декларација о људским правима (10. децембар 1948.)

Преамбула

Пошто је признавање урођеног достојанства и једнаких и неотуђивих права свих чланова људске породице темељ слободе, правде и мира у свету, *пошто* је непоштовање и презирање људских права водило варварским поступцима, који су вређали савест човечанства, и пошто је стварање света у којем ће људска бића уживати слободу говора и убеђења и бити слободна од страха и немаштине проглашено као највиша тежња сваког човека, *пошто* је људска права преко потребно заштитити владавином права, како човек не би био приморан да, као крајњем средству, прибегне побуни против тираније и угњетавања, *пошто* је битно да се подстиче развој пријатељских односа међу народима, *пошто* су народи Уједињених нација у Повељи поновно потврдили своју веру у основна људска права, у достојанство и вредност човекове личности и равноправност мушкараца и жена и пошто су одлучили да подстичу друштвени напредак и побољшају услове живота у већој слободи, *пошто* су се државе чланице обавезале да у сарадњи с Уједињеним нацијама обезбеде опште поштовање и примену људских права и основних слобода, *пошто* је опште схватање ових права и слобода од највеће важности за пуно остварење ове обавезе,

Генерална скупштина

Проглашава ову Универзалну декларацију о људским правима као заједнички стандард који треба да постигну сви народи и све нације да би сваки појединац и сваки орган друштва, имајући ову Декларацију стално на уму, тежио да учењем и васпитавањем допринесе поштовању ових права и слобода и да поступним унутрашњим и међународним мерама обезбеди њихово опште и стварно признање и поштовање како међу народима самих држава чланица, тако и међу народима оних територија које су под њиховом управом.

Члан 1.

Сва људска бића рађају се слободна и једнака у достојанству и правима. Она су обдарена разумом и свешћу и треба једни према другима да поступају у духу братства.

Члан 2.

Сваком припадају сва права и слободе проглашене у овој Декларацији без икаквих разлика у погледу расе, боје, пола, језика, вероисповести, политичког или другог мишљења, националног или друштвеног порекла, имовине, рођења или других околности. Даље, неће се правити никаква разлика на основу политичког, правног или међународног статуса земље или територије којој неко лице припада, било да је она независна, под старатељством, несамоуправна, или да јој је сувереност на ма који други начин ограничена.

Члан 3.

Свако има право на живот, слободу и безбедност личности.

Члан 4.

Нико се не сме држати у ропству или потчињености; ропство и трговина робљем забрањени су у свим облицима.

Члан 5.

Нико се не сме подвргнути мучењу или свирепом, нечовечном или понижавајућем поступку или кажњавању.

Члан 6.

Свако има право да свуда буде признат као правни субјект.

Члан 7.

Сви су пред законом једнаки и имају право без икакве разлике на подједнаку правну заштиту. Сви имају право на једнаку заштиту против било какве дискриминације којом се крши ова

Декларација и против сваког подстицања на овакву дискриминацију.

Члан 8.

Свако има право на делотворни правни лек пред надлежним националним судовима против дела којима се крше основна права која су му призната уставом или законима.

Члан 9.

Нитко не сме бити произвољно ухапшен, притворен или протеран.

Члан 10.

Свако има потпуно једнако право на правично јавно суђење пред независним и непристрасним судом који ће одлучити о његовим правима обавезама, и о основаности сваке кривичне оптужбе против њега.

Члан 11.

1. Свако ко је оптужен за кривично дело има право да се сматра невиним док се на основу закона кривица не докаже на јавном претресу на којем су му обезбеђена сва јамства потребна за његову одбрану.

2. Нико се не сме осудити за дела или пропуштања која нису представљала кривично дело по унутрашњем или међународном праву у време када су извршена. Исто тако не сме се изрицати тежа казна од оне која се могла применити у време када је кривично дело извршено.

Члан 12.

Нико се не сме изложити произвољном мешању у приватни живот, породицу, стан или преписку, нити нападима на част и углед. Свако има право на заштиту закона против оваквог мешања или напада.

Члан 13.

1. Свако има право на слободу кретања и избора становања у границама поједине државе.

2. Свако има право да напусти сваку земљу, укључујући своју властиту, и да се врати у своју земљу.

Члан 14.

1. Свако има право да тражи и ужива у другим земљама азил од прогањања.

2. На то право се не може позвати у случају гоњења које се истински односи на кривична дела неполитичке природе или на поступке противне циљевима и начелима Уједињених нација.

Члан 15.

1. Свако има право на држављанство.

2. Нико не сме самовољно бити лишен свог држављанства нити права да промени држављанство.

Члан 16.

1. Пунолетни мушкарци и жене, без икаквих ограничења у погледу расе, држављанства или вероисповести, имају право да склопе брак и да заснују породицу. Они су равноправни приликом склапања брака, за време његовог трајања и приликом његовог развода.

2. Брак се може склопити само уз слободан и потпун пристанак лица која ступају у брак.

3. Породица је природна и основна ћелија друштва и има право на заштиту државе и друштва.

Члан 17.

1. Свако има право да поседује имовину, сам и у заједници с другима.

2. Нико не сме бити самовољно лишен своје имовине.

Члан 18.

Свако има право на слободу мисли, савести и вероисповести; ово право укључује слободу

промене вероисповести или уверења и слободу да човек сам или у заједници с другима, јавно или приватно, манифестује своју веру или уверење подучавањем, обичајима, молитвом и обредом.

Члан 19.

Свако има право на слободу мишљења и изражавања, што обухвата и право да не буде узнемираван због свог мишљења, као и право да тражи, прима и шири обавештења и идеје било којим средствима и без обзира на границе.

Члан 20.

1. Свако има право на слободу мирног окупљања и удруживања.
2. Нико се не може приморати да припада неком удружењу.

Члан 21.

1. Свако има право да учествује у управљању јавним пословима своје земље, непосредно или преко слободно изабраних представника.
2. Сватко има право да на равноправној основи ступа у јавну службу у својој земљи.
3. Воља народа је основа државне власти; ова воља треба да се изражава на повременим и слободним изборима, који ће се спроводити општим и једнаким правом гласа, тајним гласањем или одговарајућим поступком којим се обезбеђује слобода гласања.

Члан 22.

Сватко као члан друштва, има право на социјално осигурање и право да остварује привредна, друштвена и културна права неопходна за своје достојанство и за слободан развој своје личности, уз помоћ државе и путем међународне сарадње, а у складу са организацијом и средствима сваке државе.

Члан 23.

1. Свако има право на рад, на слободан избор запослења, на правичне и задовољавајуће услове рада и на заштиту од незапослености.
2. Свако, без икакве разлике, има право на једнаку плату за једнаки рад.
3. Свако ко ради има право на праведну и задовољавајућу накнаду која њему И његовој породици обезбеђује егзистенцију која одговара људском достојанству И која ће, ако буде потребно, бити употпуњена другим средствима социјалне заштите.
4. Свако има право да оснива синдикат и учлањује се у њега ради заштите својих интереса..

Члан 24.

Свако има право на одмор и разоноду, укључујући разумно ограничење радног времена и повремено плаћени одмор.

Члан 25.

1. Свако има право на стандард живота који обезбеђује здравље и благостање, његово и његове породице, укључујући храну, одећу, стан и лекарску негу и потребне социјалне службе, као и право на осигурање у случају незапослености, болести, онеспособљења, удовиштва, старости или других случајева губљења средстава за издржавање услед околности независних од његове воље.
2. Мајке и деца имају право на нарочито старање и помоћ. Сва деца, рођена у браку или ван њега, уживају једнаку социјалну заштиту.

Члан 26.

1. Свако има право на образовање. образовање треба да буде бесплатно бар у основним и нижим школама. Основно образовање је обавезно. Техничко и стручно образовање треба да буде свима подједнако доступно на основу њихове способности.

2. образовање треба да буде усмерено ка пуном развоју људске личности и учвршћивању поштовања људских права и основних слобода. Оно треба да унапређује разумевање,

трпељивост и пријатељство међу свим народима, расним и верским групама, као и делатност Уједињених нација за одржање мира.

3. Родитељи имају првенствено право да бирају врсту образовања за своју децу.

Члан 27.

1. Свако има право да слободно учествује у културном животу заједнице, да ужива у уметности и да учествује у научном напретку и у добробитикоја отуда проистиче.

2. Свако има право на заштиту моралних и материјалних интереса који проистичу из сваког научног, књижевног или уметничког дела чији је он творац.

Члан 28.

Свако има право на друштвени и међународни поредак у којем права и слободе објављени у овој Декларацији могу бити потпуно остварени.

Члан 29.

1. Свако има обавезе према заједници у којој је једино могућ слободан и пун развитак његове личности.

2. У вршењу својих права и слобода свако се може подвргнути само оним ограничењима која су предвиђена законом искључиво у циљу обезбеђења потребног признања и поштовања права и слобода других, као и задовољења правичних захтева морала, јавног поретка и општег благостања у демократском друштву.

3. Ова права и слободе се ни у ком случају не могу остваривати противно циљевима и начелима Уједињених нација.

Члан 30.

Ниједна одредба ове Декларације не може се тумачити као право за ма коју државу, групу или лице да обавља билокоју делатност или да врши било какву радњу усмерену на рушење права И слобода који су у њој садржани.

www.un.org/en/documents/udhr